

Súd: Najvyšší správny súd Slovenskej republiky
Spisová značka: 6Ssk/85/2022
Identifikačné číslo spisu: 1020201067
Dátum vydania rozhodnutia: 27. apríla 2023
Meno a priezvisko: JUDr. Michal Matulník
Funkcia: predseda senátu, sudca spravodajca
ECLI: ECLI:SK:NSSSR:2023:1020201067.1

ROZSUDOK

Najvyšší správny súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Michala Matulníka, PhD. (sudca spravodajca) a členov senátu JUDr. Violy Takáčovej, PhD. a JUDr. Martina Tisa, v právnej veci žalobkyne: Z. I. G., narodená XX. G. XXXX, bytom U. XXX, U., právne zastúpenej JUDr. Jakub Mandelík, s. r. o., IČO: 47 234 318, so sídlom Záhradnícka 51, Bratislava proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, ústredie, so sídlom Ul. 29. augusta č. 8 a 10, Bratislava, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovanej č. XXX XXX XXXX X zo dňa 20. mája 2020, o kasačnej sťažnosti žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Trnave č. k. 44Sa/17/2020-61 zo dňa 13. januára 2022, t a k t o

r o z h o d o l :

Najvyšší správny súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Trnave č. k. 44Sa/17/2020-61 zo dňa 13. januára 2022 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d'alsie konanie.

O d ô v o d n e n i e

I.

1. Krajský súd v Trnave (ďalej len „krajský súd“) napadnutým rozsudkom z 13. januára 2022, č. k. 44Sa/17/2020-61, zrušil rozhodnutie žalovanej č. XXX XXX XXXX X z 20. mája 2020 (ďalej len „druhostupňové rozhodnutie“), ako aj rozhodnutie Sociálnej poisťovne, ústredie (ďalej len „prvostupňový správny orgán“) č. XXX XXX XXXX X z 10. januára 2020 (ďalej len „prvostupňové rozhodnutie“) a vec vrátil prvostupňovému správne mu orgánu na ďalšie konanie. Prvostupňovým rozhodnutím prvostupňový správny orgán zamietol [s odkazom na ustanovenie § 70 ods. 1 a 2 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 461/2003 Z. z.“)] žiadosť žalobkyne o zvýšenie invalidného dôchodku, v podstatnom dôvodiac, že posúdenie nároku na invalidný dôchodok podľa § 70 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. neprichádza do úvahy, keďže invalidita žalobkyne vznikla pred dovŕšením veku, v ktorom sa končí povinná školská dochádzka. Druhostupňovým rozhodnutím žalovaná podľa § 218 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z. v celom rozsahu zamietla odvolanie žalobkyne proti prvostupňovému rozhodnutiu a prvostupňové rozhodnutie potvrdila.

2. Krajský súd zákonnosť preskúmaného rozhodnutia žalovanej preskúmal v intenciách § 2, § 119, § 120, § 178, § 199 a § 202 zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok (ďalej len „SSP“) a § 2, § 6, § 60, § 70, § 71, § 72, § 142 a § 153 zákona č. 461/2003 Z. z. a postupom v zmysle právnej úpravy ustanovenej v Tretej hlave Tretej časti SSP upravujúcej správnu žalobu v sociálnych veciach za primeraného použitia ustanovení o všeobecnej správnej žalobe podľa Prvej hlavy Tretej časti SSP a dospel k záveru o dôvodnosti podanej žaloby.

3. Krajský súd za rozhodné, čo sa týka skutkového stavu, považoval nasledovné: (i) žalobkyni bol rozhodnutím č. 995 918 4532 0 zo dňa 29. mája 2018 priznaný invalidný dôchodok podľa § 70 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z. od 18. septembra 2017 v sume 239,50 eur mesačne; (ii) žalobkyňa dňa 2. mája 2018 požiadala o zvýšenie invalidného dôchodku a požiadala o súčinnosť pri doplatení poistného podľa § 142 zákona č. 461/2003 Z. z.; (iii) Sociálna poisťovňa, pobočka Galanta vyzvala žalobkyňu dňa 3. októbra 2019 na doplatenie poistného vo výške 3.554,40 eur, ktoré žalobkyňa dňa 14. októbra 2019 uhradila; (iv) prvostupňový správny orgán napriek uvedeným skutočnostiam prvostupňovým rozhodnutím zamietol žiadosť žalobkyne o zvýšenie invalidného dôchodku; žalovaná správnu žalobou napadnutým druhostupňovým rozhodnutím prvostupňové rozhodnutie potvrdila.

4. Krajský súd základnú spornú otázku relevantnú pre prejednávajúcu vec artikuloval ako spornosť následkov dodatočného zaplata poistného a vplyvu dodatočného zaplata poistného na vznik nároku fyzickej osoby na invalidný dôchodok podľa ustanovení § 70 ods. 1 a 2 zákona č. 461/2003 Z. z. Ustálil, že dátum vzniku invalidity bol žalobkyni určený pred dovŕšením veku, v ktorom sa končí povinná školská dochádzka a bola jej priznaná tzv. invalidita z mladosti s presne nezisteným dátumom vzniku invalidity. Za zásadné považoval, že z lekárskeho posudku, ktorý bol podkladom pre vydanie prvostupňového rozhodnutia, jednoznačne nevyplýva, od akého dátumu je žalobkyňa invalidná. Za otáznú taktiež vyhodnotil, či je doplatenie poistného žalobkyňou takým faktorom, ktorý má podstatný vplyv na rozhodnutie žalovanej o zvýšení invalidného dôchodku. Odkazujúc na judikatúru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) a interpretujúc ustanovenia § 153 ods. 3 písm. a) a § 142 ods. 3 zákona č. 461/2003 Z. z. v kontexte s ustanovením § 70 ods. 1 a 2 zákona č. 461/2003 Z. z. dospel krajský súd k záveru o potrebe zrušenia prvostupňového a druhostupňového rozhodnutia s tým, že „... vzhľadom na dodatočne zaplata poistné na dôchodkové poistenie za obdobie od 01.10.2015 do 31.08.2017 bude úlohou správnych orgánov túto skutočnosť vyhodnotiť pre účely určenia nároku na invalidný dôchodok žalobkyne, jej výšky a to bez ohľadu na dátum realizácie zisťovacej prehliadky, ale vzhľadom na dátum vzniku invalidity, ktorý bude potrebné jednoznačne určiť.“.

5. O trovách konania krajský súd rozhodol podľa § 167 ods. 1 SSP tak, že procesne úspešnej žalobkyni priznal nárok na náhradu trov konania v celom rozsahu.

II.

6. Proti tomuto rozsudku podala žalovaná v zákonnej lehote kasačnú sťažnosť.

7. Namietala, že krajský súd v konaní alebo pri rozhodovaní porušil zákon tým, že rozhodol na základe nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 440 ods. 1 písm. g/ SSP). Nestotožnila sa s právnym názorom krajského súdu tvrdiac, že žalobkyňa mala na základe jej žiadosti o invalidný dôchodok posúdený jej zdravotný stav dňa 2. mája 2018, pričom bola uznaná invalidnou s celkovou mierou poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť 70 %. Dátum vzniku invalidity bol určený pred dovŕšením veku, v ktorom sa končí povinná školská dochádzka. Poukázala na prepúšťaciu správu z hospitalizácie žalobkyne v Detskej psychiatickej liečebni Hraň (od 11. januára 2017 do 2. mája 2017), ako aj na pedopsychiatrické vyšetrenie zo dňa 25. augusta 2017 detskej psychiatričky I. D. I. (z ktorého vyplýva, že žalobkyňa je v jej starostlivosti od 14 rokov veku pre zmiešanú poruchu osobnosti, chronickú zmiešanú disociatívnu poruchu a poruchy správania a emócií). Zdôraznila, že závažné duševné postihnutia, ktoré sú liečbou len čiastočne ovplyvniteľné, sa u žalobkyne rozvinuli v útlom veku a boli u nej potvrdené už v roku 2011, teda v dvanástom roku veku. Uzavrela, že „Napriek tomu, že dátum invalidity nebol určený konkrétnym číslom, avšak bol určený slovom, z ktorého je

zrejmy vznik invalidity žalobkyne.“ A teda žalovaná pri nároku žalobkyne na invalidný dôchodok postupovala v súlade so zákonom a nárok správne posúdila. Žiadala, aby kasačný súd napadnutý rozsudok krajského súdu zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie.

III.

8. Žalobkyňa sa ku kasačnej sťažnosti žalovanej vyjadrila podaním z 24. marca 2022.

9. Uviedla, že rozsudok krajského súdu považuje za vecne správny. Kasačné námietky žalovanej (týkajúce sa vyjadrenia momentu vzniku invalidity žalobkyne) kvalifikovala slovami „Teda de facto žalovaný namieta, že správny súd mal povinnosť posúdiť a zodpovedať odbornú medicínsku otázku v súdnom konaní namiesto správneho orgánu, čo je v rozpore so zásadami správneho súdnictva.“. Zdôraznila, že „Pokiaľ sa žalovaný odvoláva na invalidný posudok a konštatovanie posudkovej lekárky, že sa jedná o „invaliditu z mladosti“, v čase takéhoto posudzovania to mohlo znamenať, že invalidita vznikla aj v 16., 17. aj 18. roku života žalobkyne, lebo invalidita z mladosti môže byť do 26 roku.“. Navrhla, aby kasačný súd kasačnú sťažnosť zamietol a priznal žalobkyňi nárok na náhradu trov konania.

IV.

10. Vyjadrenie žalobkyne ku kasačnej sťažnosti bolo žalovanej doručené na vedomie dňa 16. júna 2022.

V.

11. Najvyšší správny súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší správny súd“) ako súd kasačný (§ 11 písm. h/ SSP) preskúmal napadnutý rozsudok krajského súdu postupom bez nariadenia pojednávania podľa § 455 SSP a dospel k záveru, že rozsudok krajského súdu je potrebné zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

12. Predmetom kasačného konania v preskúmvanej veci je posúdenie správnosti rozsudku krajského súdu, ktorým krajský súd zrušil rozhodnutie žalovanej č. XXX XXX XXXX X z 20. mája 2020, ako aj rozhodnutie Sociálnej poisťovne, ústredie č. XXX XXX XXXX X z 10. januára 2020 a vec vrátil prvostupňovému správne mu orgánu na ďalšie konanie. Prvostupňovým rozhodnutím prvostupňový správny orgán zamietol [s odkazom na ustanovenie § 70 ods. 1 a 2 zákona č. 461/2003 Z. z.] žiadosť žalobkyne o zvýšenie invalidného dôchodku, v podstatnom dôvodiac, že posúdenie nároku na invalidný dôchodok podľa § 70 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. neprichádza do úvahy, keďže invalidita žalobkyne vznikla pred dovŕšením veku, v ktorom sa končí povinná školská dochádzka. Druhostupňovým rozhodnutím žalovaná podľa § 218 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z. v celom rozsahu zamietla odvolanie žalobkyne proti prvostupňovému rozhodnutiu a prvostupňové rozhodnutie potvrdila.

13. Podľa § 139 ods. 2 SSP, v odôvodnení rozsudku uvedie správny súd stručný priebeh administratívneho konania, stručné zhrnutie napadnutého rozhodnutia, podstatné zhrnutie argumentov žalobcu a vyjadrenia žalovaného, prípadne ďalších účastníkov, osôb zúčastnených na konaní a zainteresovanej verejnosti, posúdenie podstatných skutkových tvrdení a právnych argumentov, prípadne odkáže na ustálenú rozhodovaciu prax. Ak správny súd zruší rozhodnutie orgánu verejnej správy a vráti mu vec na ďalšie konanie, je povinný v odôvodnení rozsudku uviesť aj to, ako má orgán verejnej správy vo veci ďalej postupovať. Správny súd dbá, aby odôvodnenie rozsudku bolo presvedčivé.

14. Podstata základného práva na súdnu a inú právnu ochranu plynúca z článku 46 Ústavy Slovenskej republiky je založená na tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na nezávislom a nestrannom súde. Tomuto právu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktorú tento článok ústavy vykonáva. Výklad a aplikácia zákonov je výlučným právom všeobecných súdov, pričom

tento výklad nesmie byť arbitrárny a musí byť náležite odôvodnený. V tomto zmysle, rovnako aj každé rozhodnutie súdu musí byť odôvodnené a musí byť z neho dostatočne zrejmé, na základe čoho súd dospel ku konkrétnym záverom tvoriacim základnú obsahovú štruktúru odôvodnenia rozhodnutia. Povinnosť všeobecných súdov svoje rozhodnutia riadne odôvodniť zákonom predpokladaným spôsobom plynúcim z § 139 ods. 2 SSP predstavuje súčasť práva na spravodlivý proces.

15. K tomu najvyšší správny súd dáva do pozornosti aj ustálenú rozhodovaciu prax správnych súdov (napr. uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 8. decembra 2010, sp. zn. 4Sžo/12/2010), podľa ktorej „Z odôvodnenia rozhodnutia všeobecného súdu musí vyplývať vzťah medzi skutkovými zisteniami a úvahami pri hodnotení dôkazov na strane jednej a právnymi závermi na strane druhej a preto odňatím možnosti konať pred súdom (denegatio iustitiae) je aj také porušenie práva na spravodlivý proces, kedy v hodnotení skutkových zistení súdom v napadnutom rozhodnutí absentuje určitá časť skutočností, ktoré vyšli v konaní najavo, ale súd ich náležitým spôsobom v celom súhrne posudzovaných skutočností nezhodnotil a riadne sa s nimi nevysporiadal. Rozhodnutie všeobecného súdu musí obsahovať dostatok skutkových a právnych záverov, pričom tieto závery nesmú byť totiž svojvoľné alebo zjavne neodôvodnené.“ Najvyšší správny súd v tejto súvislosti dodáva, že nedostatok alebo neadekvátnosť v odôvodnení môže viesť až k neplatnosti rozsudku z formálnych dôvodov.

16. Rovnako najvyšší správny súd v tejto súvislosti poukazuje aj na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 22. októbra 2015, sp. zn. II. ÚS 675/2014, z ktorého vyplýva, že „súd nemusí rozhodovať v súlade so skutkovým a právnym názorom účastníka konania, je však povinný na zákonom predpokladané a umožnené procesné úkony účastníka primeraným, zrozumiteľným a ústavne akceptovateľným spôsobom reagovať v súlade s platným procesným právom (porov. v tomto zmysle IV. ÚS 252/04, IV. ÚS 329/04, III. ÚS 32/07), najmä s ustanovením § 157 ods. 2 OSP (Pozn. aktuálne § 139 ods. 2 SSP) v ktorom sú upravené náležitosti odôvodnenia. Povinnosť súdu v rámci riadneho procesného postupu (t. j. v zmysle procesnoprávných predpisov) zistiť správne a v dostatočnom rozsahu skutkový stav v nimi rozhodovanej veci (bez ohľadu na jej prípadnú náročnosť) a s tým spojená povinnosť riadne odôvodniť svoje rozhodnutie, obe vyplývajúce z čl. 46 ods. 1 ústavy, sú jedny zo základných znakov ústavne aprobovaného postupu súdu a ochranou účastníkov konania pred svojvoľou súdu. Súčasťou procesných záruk spravodlivého rozhodnutia, resp. minimálnych garancií procesnej povahy je, ako už bolo uvedené, taktiež právo na odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany Rozhodnutie všeobecného súdu musí obsahovať dostatok skutkových a právnych záverov, pričom tieto závery nesmú byť svojvoľné alebo zjavne neodôvodnené.“

17. Najvyšší správny súd uvádza, že vo veciach dávkových je relevantným podkladom, z ktorého žalované správne orgány vychádzajú (a v rámci súdneho prieskumu aj následne správny súd) dávkový spis. V prípade, ak je predmetom konania invalidný dôchodok, ako jedna z dávok sociálneho zabezpečenia, je súčasne zásadným podkladom posudkový spis obsahujúci všetky relevantné listiny zaznamenávajúce postup posudkových lekárov sociálneho poistenia. Sú v ňom založené všetky lekárske nálezy doložené účastníkom konania na účely zhodnotenia zdravotného stavu, ustáľovania rozhodujúceho zdravotného postihnutia a posudzovania miery poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť, z ktorých posudkový lekár vychádza. Výsledky postupov posudkových lekárov sú následne vnesené do lekárskeho spisu, z ktorých vyplýva pracovná, sociálna, rodinná, osobná anamnéza, terajšie ochorenia, liečba a subjektívne ťažkosti, podklady pre posúdenie zdravotného stavu na účely určenia miery poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť, tiež informácie podávané účastníkovi konania o všetkých skutočnostiach, ktoré sa týkajú posúdenia zdravotného stavu, posudku a miery poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť. Záverom tieto lekárske správy obsahujú určenie rozhodujúceho zdravotného postihnutia a k nemu zodpovedajúcu výslednú mieru poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť vyjadrenú percentuálnou hodnotou. Následne sa stávajú podkladom pre vyhotovenie rozhodnutia príslušnou organizačnou zložkou Sociálnej poisťovne (§ 177 zákona č. 461/2003 Z. z).

18. V tomto type konania teda predstavuje posudkový spis z hľadiska posudzovania zdravotného stavu žiadateľa o túto dávku, zásadný podklad pre vydanie rozhodnutia, v ktorom je jednoznačne

zaznamenaný skutkový stav. Ak je teda predmetom konania preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovanej, a v jeho rámci aj posúdenie dátumu vzniku invalidity, potom aj rozhodnutie musí byť založené na skutkových zisteniach majúcich pôvod v príslušnom posudkovom spise. Oboznámenie sa aj s touto súčasťou všeobecne chápaného administratívneho spisu (§ 105 ods. 2 písm. c/ SSP) je nevyhnutným predpokladom zistenia skutkového stavu veci. Súdny prieskum nemožno vykonať bez toho, aby sa správny súd oboznámil s predmetným posudkovým spisom. Pri rozhodovaní nemôže správny súd vychádzať len z tvrdení žalovaných správnych orgánov, ale je povinný uvádzať tvrdenia správnych orgánov, ako aj správnosť a úplnosť skutkových okolností verifikovať. Iným výkladom a postupom by bola porušená zásada rovnosti účastníkov súdneho konania, a tým aj porušené právo na spravodlivý proces. Správny súd má pri preskúmaní rozhodnutia správneho orgánu nielen oprávnenie, ale najmä povinnosť poznať všetky skutočnosti plynúce z administratívneho spisu, pretože zákonnosť žalobou napadnutého rozhodnutia, alebo postupu správneho orgánu, posudzuje z pohľadu skutkového stavu, ktorý existoval v čase právoplatnosti napadnutého rozhodnutia (§ 135 ods. 1 SSP).

19. Z obsahu súdneho spisu nevyplýva, že by príslušný posudkový spis bol k nemu pripojený; tiež nevyplýva, že by si ho bol krajský súd vyžiadal. Pokiaľ potom krajský súd nemal k dispozícii posudkový spis, nemohol náležite vyhodnotiť, či bol dátum vzniku invalidity ustálený správne alebo nie, resp., či príslušní posudkoví lekári postupovali v súlade so zákonom, či pri ustáľovaní svojich záverov prihliadali na všetky lekárske nálezy doložené účastníkom konania. Súdu v takom prípade chýbajú základné informácie o rozhodujúcich skutočnostiach majúcich vplyv na rozhodnutie o veci.

20. Najvyšší správny súd zdôrazňuje, že súčasťou procesných záruk spravodlivého rozhodnutia, respektíve minimálnych garancií procesnej povahy, je taktiež právo na odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpoveď na právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany a z ktorého musí byť zrejmé, že sa súd dostatočne a riadne vecou zaoberal a súčasne sa vyjadril k esenciálnym otázkam vzťahujúcim sa na ním prejednávanú vec a neuspokojil sa so záverom orgánu verejnej správy obsiahnutým v napadnutom rozhodnutí v tom ponímaní, že na tento záver bez ďalšieho bližšieho zdôvodnenia len všeobecne odkáže.

21. S poukazom na vyššie uvádzané skutočnosti najvyšší správny súd má za to, že odôvodnenie napadnutého rozsudku krajského súdu v jeho podstatnej časti je nesúladne s právami podľa článku 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

22. Z dôvodov uvedených vyššie, najvyšší správny súd napadnutý rozsudok krajského súdu zrušil a vrátil mu vec na ďalšie konanie. V ďalšom konaní bude povinnosťou krajského súdu zabezpečiť posudkový spis, opätovne sa vecou dôsledne zaoberať, vyjadriť sa k esenciálnym otázkam vzťahujúcim sa na prejednávanú vec, posúdiť zákonnosť rozhodnutia a postupu žalovanej v spojení s rozhodnutím a postupom prvostupňového správneho orgánu a vo veci opätovne rozhodnúť. Svoje rozhodnutie aj riadne a presvedčivo odôvodní.

23. V novom rozhodnutí vo veci rozhodne krajský súd aj o nároku na náhradu trov kasačného konania (§ 467 ods. 3 SSP).

24. Toto rozhodnutie prijal najvyšší správny súd v senáte pomerom hlasov 3:0 (§ 139 ods. 4 veta prvá SSP).

Poučenie :

Proti tomuto rozsudku opravný prostriedok nie je prípustný.

